

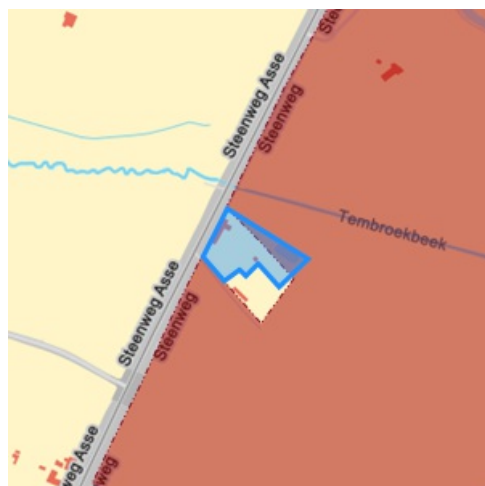
Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2025-0991859	Datum opzoeking:	17/10/2025
Referentienummer:	PEPINGEN-Steenweg 1 D76F	Zoekdata:	23029D0076/00F000
Perceel:	23029D0076/00F000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Pepingen afdeling PEPINGEN 6 AFD/HEIKRUIS/, sectie D met perceelnummer 0076/00F000 [23029D0076/00F000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

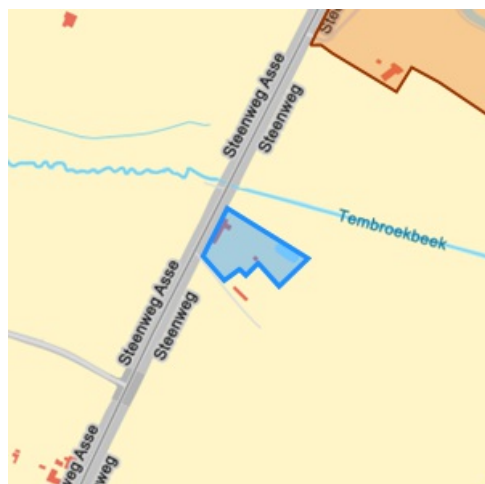
- Kasteeldomein Ter Rijst met inbegrip van de kasteelhoeve: (detail zie bijlage)

Legende

Cultuurhistorische landschappen	Monumenten
Archeologische sites	Overgangszones
Stads- en dorpsgezichten	

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

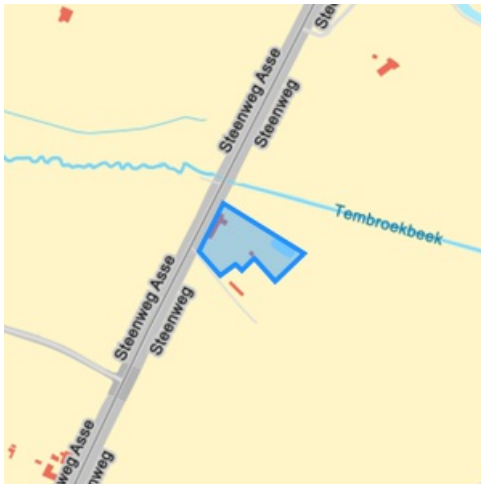
- Het onroerend goed is niet opgenomen in een vastgestelde inventaris

Legende

Landschapsatlas	Archeologische zones
Landschapelijk erfgoed	Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

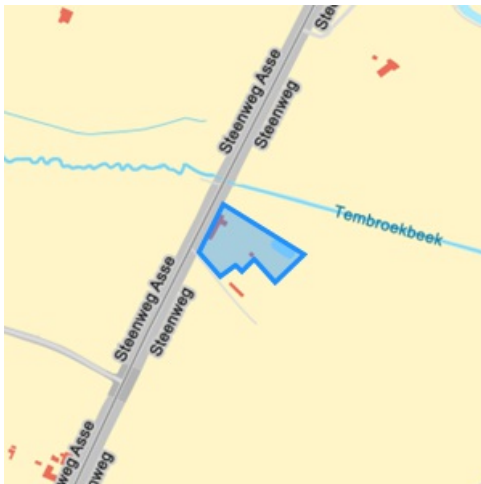
- Het onroerend goed is niet opgenomen in het erfgoedlandschap

Legende

- Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

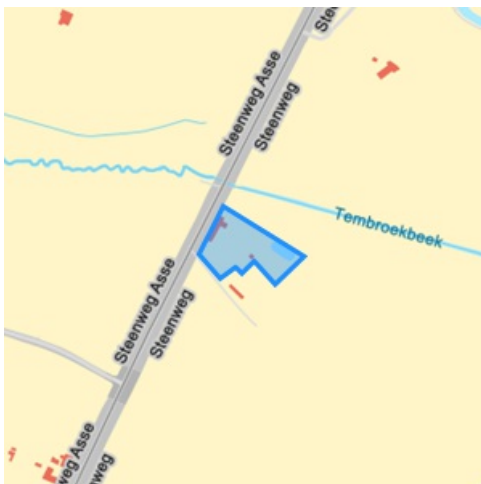
- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

- Bufferzones
- Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

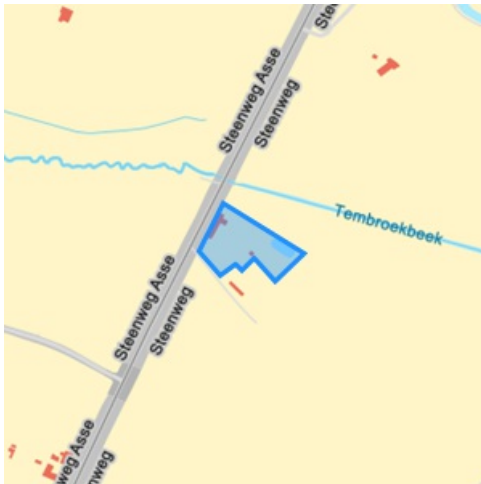
- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

- Gewestelijk
- Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

- Beheersplannen
- Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Kasteeldomein Ter Rijst en omgeving:** Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

- Archeologische erfgoed elementen
- Archeologische erfgoed gehelen
- Bouwkundig erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

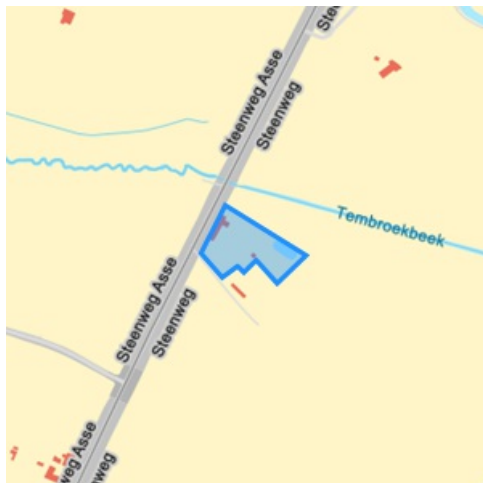
- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

- Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

 Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingsites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedplaats. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïntervieweerd wetenschappelijk onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïntervieweerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's

Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek

Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Informatie Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van het Agentschap Onroerend erfgoed via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - vastgoedinfo@vastgoedloket.be

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: PEPINGEN-Steenweg 1 D76F)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Pepingen afdeling PEPINGEN 6 AFD/HEIKRUIS/, sectie D met perceelnummer 0076/00F000 [23029D0076/00F000]

Beschermde onroerend erfgoed

Beschermde monument: Kasteeldomein Ter Rijst met inbegrip van de kasteelhoeve

beschermde monument

Beknopte karakterisering

Typologies conciërgewoningen, kasteelhoeven, landhuizen, personeelswoningen, vijvers, kapellen (klein erfgoed), opgaande bomen, bomenclumps

Stijl

Datering 13de eeuw, 15de eeuw, vierde kwart 18de eeuw, eerste kwart 19de eeuw, derde kwart 19de eeuw, voor WO I

Beschrijving

Bebost domein met waterpartijen en een neoclassicistisch kasteel, van begin 19de eeuw, met kasteelhoeve en portierswoning.

Historiek en beschrijving

De site Ter Rijst is gelegen aan de noordrand van het bos van Strihoux en omvat het brongebied van de Tenbroekbeek, een bijbeek van de Mark, op haar beurt een bijrivier van de Dender. De heerlijkheid Ter Rijst of "Risoir" wordt voor het eerst vermeld in 1211 als leen van de heren van Edingen.

Gelet op de strategische ligging in het grensgebied tussen Henegouwen en Brabant, ter hoogte van de oude heerbaan Edingen, aan de rand van het bos van Strihout mag de inmiddels verdwenen motte met donjon worden beschouwd als vooruitgeschoven post van het kasteel van Edingen. Reeds op het einde van de 15de eeuw had Ter Rijst zijn militaire functie verloren want bij de creatie van de heerlijkheid Ter Rijst in 1482 is er nog enkel sprake van een huis met hof. Op de Ferrariskaart (1771-1775) en de kaart van Dufour (1786) is de motte nog duidelijk zichtbaar en blijft herkenbaar als perceel 56 op de Primitieve kadasterkaart (circa 1830). Ferrariskaart, kaart van Dufour en een opmetingsplan uit 1776-1777 tonen ten zuiden van de motte een omvangrijke, semigesloten vierkantstructuur, wellicht het oorspronkelijke neerhof dat na het verdwijnen van de donjon tot herenverblijf was omgevormd.

Een denombrement van 1746 verschaft inlichtingen over omvang en samenstelling van de grondheerlijkheid Ter Rijst: " .. la maison seigneuriale dudit Risoir, basse-cour, jardins, viviers, verger, garennes à lapins, pretz, paturages, bois et terres labourables au nombre de 14 b". Hierbij hoorde nog een tweede leen, het "fief du moulin" met een oppervlakte van 28 b. en nog een stel achterlenen. Deze opsomming is vrijwel identiek aan de beschrijving in een erfenisakte van 1776 waarin tevens sprake is van met wijngaarden bedekte hellingen. Een neerhof of "basse-cour" wordt niet langer vermeld.

Tussen 1818 en 1824 liet Philippe Huysman d'Annecroix (1777-1848) 200 meter ten noorden van de oude motte en op het hoogste punt van het domein het huidige neoclassicistische kasteel optrekken, mogelijk in twee bouwfases. De vrijgezel Philippe Huysman stamde uit een oud adellijk Brussels geslacht en bekleedde belangrijke functies onder het Franse bewind en het koninkrijk der Nederlanden. Een brandpolis van 1831 omschrijft het pas voltooide kasteel als volgt: " ... une maison de campagne" ... , laquelle se compose d'une maison et logement de Maître, une habitation contigue du jardinier, des remises et des écuries coutées ayant caves voutées, rez de chaussée et premier, formant quatre batimens contigus et carré, le tout nouvellement construit en briques et couverts en ardoises ..".

Opvallend bij de oudste voorstelling van het kasteel, namelijk de niet gedateerde Primitieve kadasterkaart, zijn de uitsprongen die vier hoektorens suggereren, maar vermoedelijk enkel geprononceerde hoektraveeën waren. Gelijktijdig met het kasteel werd waarschijnlijk ook de ijskelder gebouwd in de bosrand, ten zuidoosten van de vijvers. Rond 1840 werd het oude neerhof afgebroken en vervangen door een 200 meter meer oostwaarts ingeplante nieuwe hoeve.

Bij de dood van Philippe Huysman in 1848 werd het domein Ter Rijst, op dat moment 235 hectare groot, samen met de in 1691 ten noordwesten van het kasteel opgetrokken Ter Lindenkapel, toegewezen aan een achternicht, Eléonore Huysmann d'Honssem, echtgenote van burggraaf Théodore de Nieulant. Rond 1860 liet de Nieulant, kapitein bij de Jagers van de Koninklijke Garde en voormalig edelknaap van Willem, het kasteel in- en uitwendig aanpassen en verfraaien met ondermeer een monumentaal zuilenportiek. Tezelfdertijd werd het park verder heraangelegd in Engelse landschapsstijl met een pinakelvormige kapel en een atypische boswachterswoning als eye-catcher.

Na het overlijden van de Nieulant in 1882 kwam Ter Rijst in het bezit van zijn dochter Marie de Nieulant, gehuwd met burggraaf Ferdinand Jolly, luitenant-generaal, "vleugeladjudant" van de koning en burgemeester van Heikruis. Rond 1905 liet de familie Jolly, die het domein tot in 1972 bezat, de moestuin achter het kasteel volledig ommuren en voorzien van serres, een oranjerie en een wagenhuis

die in 1953 zouden worden gesloopt. Uit dezelfde periode dateert ook de huiskapel tegen de noordoostgevel.

In 1972 werden kasteel en hoeve, samen ongeveer 90 hectare, aangekocht door bouwpromotor Jean L'Ecluse die renovatiewerken liet uitvoeren en het kasteel verhuurde voor mondaine recepties. Ondermeer werden de binnenkoergevels ontleend aan het origineel model vervangen. De bossen en de Ter Lindenkapel bleven eigendom van de familie Jolly. In 1981 werden kasteel en park aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap. Bij heraanlegwerken in het park werden de oude wegetraces slechts ten dele gerespecteerd. Het kasteel is momenteel (2003) in gebruik als conciërgewoning en biedt tevens onderdak aan de jeugddienst Panta Rhea.

Het neoclassicistisch kasteel

Het kasteel is ingeplant op de noordrand van het park. Vier, twee bouwlagen tellende en deels onderkelderde rechthoekige vleugels onder een doorlopend, licht uitzwenkend zadeldak (natuurleien) belijnen een vierkante, gekasseide binnenkoer. Het geheel is opgetrokken in baksteen- aan de parkzijde bepleisterd of witgeschilderd, aan de binnenkoerzijde ontleend aan het origineel model - met gebruik van witte natuursteen voor de plint en blauwe hardsteen voor deur-, vensteromlijstingen en lijstwerk.

De naar de vijvers gerichte, oorspronkelijke voorgevel (zuidoost) toont een strak symmetrisch-lineaire opbouw met licht geprononceerde hoektraveeën en een drie traveeën breed middenrisaliet gemarkeerd door kolossale pilasters die een kroonlijst en een driehoekig fronton met ovaal rond oculus dragen. De negen traveeën brede gevel is opengewerkt met een dubbel register van beluikte, rechthoekige vensters waarbij de inkom, voorafgegaan door een korte hardstenen trap, wordt geaccentueerd door een door smalle vensters geflankeerde, beglaasde dubbele deur gevat in een vlakke hardstenen omlijsting met geprofileerde druiplijst. Het schrijnwerk inclusief luiken werd recent vernieuwd naar oorspronkelijk model.

De oorspronkelijk vrijwel identieke, negen traveeën brede zuidwestgevel (sporen originele frontonbekroning op zolder) is het resultaat van een circa 1860 te situeren verbouwing waarbij de drie middelste traveeën werden opengewerkt met een monumentaal zuilenportiek: drie rondboogdoorgangen geflankeerd door Dorische zuilen in hardsteen (mogelijk gerecupereerd van de in 1860 in neogotische stijl verbouwde Sint-Bernarduskerk van Heikruis), rustend op een hoge vierkante sokkel en bekroond met een entablement dat een gebroken fronton met een tussen vleugelstukken gevat uurwerk draagt. De "monumentalisering" van deze gevel kaderde volledig in de heraanleg van het park in Engelse landschapstijl waarbij eveneens de toegangssassen werden verplaatst.

De gevels van beide dienstvleugels (noordwest en noordoost) tonen door de aard van hun bestemming (huis-, tuin- en stalpersoneel, paardenstallen, koetshuis) een meer gesloten karakter én meerdere sporen van aanpassingen. De noordwestgevel waarop de ommuurde moestuin aansluit wordt geleed door blinde rondbogen en langgerekte spiegels, sporadisch doorbroken met meestal dichtgemetselde rechthoekige deuren en later toegevoegde vensters. Het schrijnwerk werd recent vernieuwd. De noordoostgevel toont centraal de sporen van een segmentbogige poortdoorgang met hoek- en negblokken, geflankeerd door telkens twee deuren in een hardstenen omlijsting. De openingen werden dichtgemetseld circa 1860 toen de toegang tot de binnenkoer werd verlegd naar het zuilenportiek aan de zuidwestzijde. De kleine rechthoekige vensters met hardstenen omlijsting en dieffijzers markeren een tussenverdieping terwijl de rechthoekige vensters verwijzen naar de gastenkamers op de verdieping. Een rechthoekige uitsprong lokaliseert de circa 1905 aangebouwde huiskapel op de verdieping.

De ontleende binnenkoergevels worden geritmeerd door gevelhoge, blinde rondbogen met verbindende hardstenen kordonlijst ter hoogte van de imposten en zijn opengewerkt met vierkante poorten (schrijnwerk naar origineel model) op het gelijkvloers en originele rechthoekige vensters op de verdieping van de woonvleugel. De ingemetselde gevelsteen met opschrift "Dame lène Wisseme Abes de Waittier Braine 1616" houdt in zoverre verband met het kasteel dat hij uit een vijver werd opgediept.

De hoofdvleugel (zuidoost) met de vertrekken van de kasteelheer bezit drie toegangen: een aan parkzijde en twee aan binnenkoerzijde respectievelijk onder het zuilenportiek en in het midden van de langsgevel. De vleugel wordt opgedeeld door een min of meer centraal gelegen traphal met links salons en bibliotheek, rechts eetkamer, keuken, bijkeuken en wasplaats. Een houten wenteltrap in empirestijl met zwartmarmeren aanzettrede, trappaal met lotuszuil, bolbekroning en fijne, geringde balusters leidt naar de verdieping. De roodzwarte marmeren tegelvloer in ruitpatroon is doorgetrokken naar de langs de parkgevel in oostelijke richting lopende gang die voor een rechtstreekse verbinding met de keuken zorgt.

De twee enfilade vormende salons ten zuiden van de traphal communiceren via opeenvolgende dubbele, driedelige en witgeschilderde paneeldeuren links en rechts van respectievelijk een neoclassicistische schouw in beige marmer en een neorococo schouw in gevlamde beige-zwarte marmer, beiden voorzien van een haardwand in gesinterde baksteen. De bevoering bestaat nog uit brede houten planken terwijl de houten lambrisering met bijhorende verwarmingskasten vermoedelijk van rond 1900 dateren. De hoekkamer, zoals de voorliggende salons voorzien van een vernieuwd stucplafond met eenvoudig lijstwerk, communiceert met de aangrenzende vertrekken via een dubbele paneeldeur in een omkadering van pilasters met entablement.

De eetkamer ten oosten van de traphal die via een dubbele beglaasde, vierdelige deur eveneens in verbinding staat met de gang naar de keuken is voorzien van een stucplafond met fijn lijstwerk en centraal rozet op de moerbalk, een 19de-eeuwse zwart-roodbruine marmeren schouw en een recentere, eenvoudige planken vloer. De aangrenzende grote keuken met zwarte natuurstenen tegelvloer is uitgerust met een neogotische schouw met hardstenen penanten en houten haardbalk, een gietijzeren fornuis en een schotelverwarmer uitgevoerd in gesinterde baksteen. De ruimte rechts van de schouw werd recent heringericht tot keuken. De ruimte links bezit nog een originele rode tegelvloer in gebakken aarde. De toegang tot de overwelfde kelders met hardstenen trap werd gesupprimeerd voor de installatie van een toilet.

Op de verdieping ontsluit een gevellange gang aan binnenkoerzijde de verschillende, op het park uitgevend slaapvertrekken waarvan drie alkoofkamers, één voorzien van kasten in de afgesnuite hoeken. De kamers met recent tapijt en behangpapier zijn afgewerkt met stucplafonds met smalle kroonlijst en sobere, neoclassicistische en in kleur variërende marmeren schouwen. De lange gang met origineel buitenschrijnwerk (ramen met draaibare middenstijl als sluiting) wordt gearticuleerd door een stucplafond met eenvoudig lijstwerk en

gekoppelde pilasters en liep oorspronkelijk door naar het gastenverblijf in de noordoostvleugel.

De multifunctionele noordoostvleugel omvatte gelijkvloers de paardenstallen. op de tussenverdieping dienstbodenvertrekken, op de verdieping zes gastenkamers en de huiskapel.

In de oorspronkelijke, centraal gelegen poortdoorgang bleef de bakstenen bevloering bewaard. De ruimten ten noorden van de doorgang werden recent heringericht. De meest oostelijke ruimte aansluitend op keuken en washuis in de hoofdvlleugel fungeerde als circulatieruimte waarop zowel een keldertrap als de rechte steektrap naar de sober ingerichte dienstbodenkamers op de tussenverdieping uitgaven. De opgeklampte deuren en bevloering met zeshoekige zwart-beige tegels zijn origineel.

Ingevolge jarenlange onbruik bleven de gastenkamers met aansluitende gang aan de binnenkoerzijde opvallend gaaf bewaard: de gang met origineel buitenschrijnwerk met ijzeren en houten roedenverdeling, in houtimitatie geschilderde binnendeuren, okerbruin getamponeerde muren en wandkast; de kamers met sobere, in kleur variërende marmeren schouwen en bijhorende plinten en venstertabletten in marmerimitatie, tweedelige paneeldeuren in pastelgroene tinten.

De dwars op de gang ingeplante en deels in uitbouw gerealiseerde, omstreeks 1905 te dateren huiskapel toont een rechthoekige plattegrond met bakstenen gewelf en absidiale sluiting. Twee lichtkokers zorgen voor de verlichting via twee kleine openingen in het gewelf. Muren, toegangsdeur en gewelf zijn afgewerkt met een polychrome beschildering in late, eclectiserende neogotiek met overheersend rode, groene en blauwe tinten, recent zwaar gehavend door het trekken van nieuwe elektriciteitsleidingen. De lambriseringen tonen imitatie-draperingen waarboven door sierboorden omkaderde panelen met imitatie-damast. De absis wordt in evidentie gesteld door een imitatie-brokaatbehang waarboven een azuurblauwe sterrenhemel. Van het meubilair rest enkel het neoclassicistische altaar uitgevoerd in witte marmer met verguld lijstwerk en voorzien van een predella met tabernakel.

De noordwestvleugel die vermoedelijk oorspronkelijk dienst deed als wagenhuis werd inwendig sterk verbouwd en is momenteel samen de vleugellinks van de boogarcade in gebruik door de conciërge.

Het landschappelijk park met neogotische follies

Het witbepleisterde kasteel ligt aan de noordrand van een park ("lustgrond" met vijvers) van bijna 10 hectare, dat door het kadaster in 1844 werd geregistreerd en dat dus nog in opdracht van Philippe Huysman werd aangelegd maar pas werd voltooid onder de Nieulant. Een boomgaard van 47,5 are, die zich uitstreckte tussen de (zuidoostelijke) hoofdgevel van het kasteel en vijvers werd opgeruimd; een pépinière (kwekerij) van meer dan één hectare (de percelen 48bis en 50bis) en de moestuin achter het kasteel bleven behouden. De oude vijvers - grotendeels verland ("poel als 3de klas weyde" volgens het kadaster) - werden opnieuw uitgebaggerd en het donjon-eiland in ere hersteld, maar met meer 'natuurlijke', licht golvende contouren. Naast de vijver met de motte werd een nieuwe vijver van 46 are aangelegd, die ruwweg samenvalt met drie percelen (nummers. 44, 45 en 46), respectievelijk kwekerij, hof en bouwland. Het water liep vanuit de vijver met de motte over naar een lager gelegen sikkelvormige vijver tegen de bosrand aan 200 meter zuidwaarts, om ten slotte in de beek terecht te komen.

Artificiële rivierlandschappen zijn een populair motief in de 19de-eeuwse landschapsparken, vooral in de vroege, waarbij een serpentinevijver, vaak een tot 'rivier' verbrede of opgestuwde beek of gracht, de hoofdstructuur bepaalt. In Ter Rijst heeft men dit 'rivierlandschap' op een ingenieuze en originele manier uitgewerkt: in het verlengde van de andere vijvers werd een brede gracht gegraven, overspannen met een boogbrugje met leuning in een vlechtwerk van imitatietakken, en die in een weidse slingerbeweging, de 62 meter-hoogtelijn volgend, de zuidflank van de kasteelheuvel omvat.

Bij de aanleg van circa 1840 hoorde de gekanteelde brug over de bovenste vijver - in baksteen, de vijf gedrukte spitsbogen en de vier oculi omlijst in natuursteen-, die het kasteel verbond met het nieuwe neerhof en zichtbaar is op een kadastrale opmetingsschets uit 1844. Het megalomane van deze rond 1960 afgebroken brug in troubadourstijl rechtvaardigt de term 'folly'.

Opmerkelijk is dat ook het woonhuis van de nieuwe hoeve, ingeplant op een hoogte, 200 meter ten oosten en in het "gezichtsveld" van het kasteel van gotische spitsboogvensters inclusief een donjonachtige hoektoren werd voorzien. De binnenkoergevel daarentegen toont een typisch neoclassicistische opbouw met beluikte rechthoekige vensters en een eveneens rechthoekige deur in een hardstenen omlijsting met een bekronend mezzanino met halfronde vensters. Dit neoclassicistisch karakter manifesteert zich ook in de langsschuur en de twee stalvleugels, sobere bakstenen - oorspronkelijk losstaande - volumes met rechthoekige muuropeningen die een door twee steekbogige poorten ontsloten binnenkoer belijnen. Merkwaardig zijn tevens de met welfsels in gebakken aarde overdekte stalvleugels terwijl de op bakstenenpijlers rustende eiken spanten van de viervakkige langsschuur wellicht werden gerecupereerd van het gesloopte neerhof. Alhoewel kadastraal niet langer weergegeven bleef ook het op veilige afstand, ten zuidwesten van de hoeve ingeplante bakhuis bewaard.

Twee andere 'gotische' bouwsels zijn recenter. De nog bestaande portiersloge (nu boswachtershuis) bij de steenweg Asse-Edingen werd door het kadaster reeds in 1844 geregistreerd, maar de vierkante hoektoren met rond flankertorentje op hardstenen zuil - vermoedelijk eveneens gerecupereerd van de kerk van Heikruis - dateert van rond 1870. Het sprookjeskarakter van dit grillig, bakstenen volume op T-vormige plattegrond wordt versterkt door het hoge, geknikte schilddak met smeedijzeren vorstkam, de sierlijke houten windborden aan de dakkapel en het scherpe kegeldak van het ronde torentje. De verwijzing naar het Beierse Neuschwanstein in een inventaris van bizarre bouwwerken is volkomen terecht. Het gebouw staat opgesteld in de rechterflank van de voornaamste vista vanuit het kasteel, met name het gezicht vanaf de colonnade-poort in de richting van Edingen. Het pinakelvormige kapelletje - een hardstenen sokkel met nisvormige kapel in rode en gesinterde baksteen en een spitse natuurleien bekroning - in de bosschages van die rechterflank dateert vermoedelijk uit dezelfde periode.

In 1865 - zoals blijkt uit de eerste stafkaart - is de aanleg nog lang niet voltooid. Waarschijnlijk wordt op dat moment nog steeds de oude koetspoort in de noordoostelijke vleugel van het kasteel gebruikt. De dubbele verbinding tussen het kasteel en de portiersloge nabij het

toegangshek aan de steenweg Asse-Edingen verschijnt pas op de stafkaart van 1881. Een van de tracés liep bijna rechtlijnig aan de buitenzijde van de zuidwestelijke vista, het andere had een kronkelig verloop aan de binnenzijde ervan, langs de 'rivier'. Beide tracés verenigden zich in de laatste 100 meter ten westen van het kasteel. De bezoeker keek bij aankomst aan tegen de imposante colonnade van de wagendoorgang en ontdekte ook de vijver met de gotische brug en de gotische hoeve aan de overzijde van de vallei én het vergezicht in zuidwestelijk richting, met Edingen in de verte, op zomeravonden mogelijk in tegenlicht. ...

Visueel effectbejag (de bezoeker imponeren) bij het uitstippelen van opritten, toegangswegen en circuits is een typisch kenmerk van de 'rijpe' landschappelijke stijl van rond 1850. Het kasteel of landhuis is een onderdeel van het decor en wordt slechts geleidelijk prijsgegeven, verschijnt, verdwijnt opnieuw achter een groepje bomen, om dan opnieuw vanuit een andere hoek te voorschijn te treden. De zuidoostelijke gevel van het kasteel is in feite de voorgevel die uitkijkt over de vijvers, de hoeve met toren en spitsboograampjes aan de overkant van de vallei. Ook deze ruimte is verpakt tussen zorgvuldig geconstrueerde coulissen. De nutspercelen (moestuin en boomgaard) lagen 'verstopt' aan de noordzijde van het kasteel.

De stafkaarten van 1881-1891 geven een bijna driedimensionaal beeld van het landschappelijk park, een beeld dat momenteel enigszins verdoezeld wordt door oprukkende verbossing. De 'clumps' en bosschages die op deze kaart worden weergegeven zijn nog individueel herkenbaar tussen allerlei opslag. Dit is onder meer het geval voor een rij van oude gekandelaarde zomerlinden (*Tilia platyphyllos*) en een rij monumentale Amerikaanse eiken (*Quercus rubra*), die ooit de zuidoostelijke flank van de Edingen-vista afbakenden, maar nu achter een brede zoom van opslag verscholen liggen. De solitaire of groepjes in de vista, zijn in de loop der tijden aangedikt tot kleine massieven die soms de doorkijk belemmeren.

Verspreid over het park staan een dertigtal bomen met stamomtrekken tussen 350 en 480 centimeter, die waarschijnlijk nog door Huysman werden aangeplant tijdens de vroegste fase van het landschappelijk park- vooral bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') maar ook Amerikaanse en zomer- wintereiken (*Quercus rubra*, *Q. robur*, *Q. rubra*), grootbladige en kleinbladige linden (*Tilia platyphyllos*, *Tilia cordata*), gewone plataan (*Platanus x hispanica*) en tamme kastanje (*Castanea sativa*). De opslag van bonte iep (*Ulmus carpinifolia* 'Variegata' of *Ulmus procera* 'Argenteovariegata') langs de dijk waaronder het puin van de gotische brug zou bedolven liggen is vermoedelijk een relict van een boom of bomengroep die door de iepenziekte werd geveld.

Het park van Ter Rijst is vooral interessant omwille van zijn monumentale oude bomen, minder omwille van zeldzame of minder courante soorten of variëteiten. Uitzondering hierop vormen kampioenexemplaren van elsbes (*Sorbus torminalis*) en een cultivar van gewone es met kleine blaadjes (*Fraxinus excelsior* 'Elegantissima'), verborgen in het bosplantsoen ten westen van het kasteel. Uitzonderlijk wat de struikétage betreft is rode kamperfoelie (*Lonicera xylosteum*), halfverwilderd in het struweel langs de oprijlaan. De rijke flora van het bos van Strihoux/Ter Rijst duikt ook op in de bosschages van het kasteelpark, met soorten als daslook (*Allium ursinum*), wilde hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*), bosanemoon (*Anemone nemorosa*) en Bosereprijs (*Veronica montana*).

Merkwaardige bomen

(opnamen 20 en 27 juni 2001) (in centimeter):

- 10. wintereik (*Quercus petraea*) 368;
- 12. zuilvormige zomereik (*Quercus robur* 'Fastigiata') 208;
- 13. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 373;
- 14. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 404;
- 15. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 412;
- 26. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 476;
- 27. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 465;
- 41. zomereik (*Quercus robur*) 395;
- 43. gewone moerascipres (*Taxodium distichum*) 448;
- 51. zomereik (*Quercus robur*) 322;
- 53. Hollandse linde (*Tilia x europaea*) 411;
- 54. zoete kers (*Prunus avium*) 230;
- 65. tamme kastanje (*Castanea sativa*) 343;
- 66. gewone haagbeuk (*Carpinus betulus*) 310;
- 72. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 412;
- 73. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 367;
- 82. zoete kers (*Prunus avium*) 233;
- 83. tamme kastanje (*Castanea sativa*) 434;
- 84. zuilvormige zomereik (*Quercus robur* 'Fastigiata') 350;
- 87. gewone haagbeuk (*Carpinus betulus*) 244;
- 91. elsbes (*Sorbus torminalis*) 226;
- 94. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') 365;
- 98. gewone beuk (*Fagus sylvatica*) 341;
- 102. gewone es met kleine blaadjes (*Fraxinus excelsior* 'Elegantissima') 301;
- 104. gewone es met kleine blaadjes (*Fraxinus excelsior* 'Elegantissima') 195;
- 113. Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) 471;
- 114. Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) 521;
- 115. gewone beuk (*Fagus sylvatica*) 374;
- 117. treurbeuk (*Fagus sylvatica* 'Pendula') 345;

- 120. gewone plataan (*Platanus x hispanica*) 441;
- 125. kleinbladige linde (*Tilia cordata*) 358.

Het primitieve perceel 51 (48 are 20 centiare) achter het kasteel is van meet af aan de moestuin geweest en heeft die functie tot recent behouden. Maar de huidige ommuring dateert van circa 1905, toen ook drie serres, een orangerie en een wagenhuis werden geregistreerd.

Bibliografie

Bronnen:

- Oudste kadastrale legger Heikruis, art.126 nrs. 107 en 214.
- Kadastrale opmetingsschetsen Heikruis 1841, nrs. 3 en 4; 1844, nrs. 7 en 9; 1871, nr. 13;
- 1905. nr. 36.
- Primitieve kadasterkaart door J.B. Guiot, s.d., ca. 1830.
- Ferrariskaart, 1771-1775.
- Opmetingsplan uit 1776-1777 en figuratieve kaart uit 1786 van Dufour (gereproduceerd in DEBACKER I. EN WOUTERS A., op.cit., p. 10.
- Stafkaarten 1873?, 1892 en 1893.

Literatuur:

- DEBACKER I. en WOUTERS A., *Bouwhistorische studie kasteel Ter Rijst* (Pepingen Heikruis), juni-juli 2002.
- DE GELLINCK V, AERNEWDCK X., Het kasteel Ter Rijst in Heikruis, in *de Woonstede door de eeuwen heen*, 131, p.4-9.
- MEULENKAMP W., *Follies. Bizarre bouwwerken in Nederland en België, Idylle*, Amsterdam-Antwerpen, 1995, 275-276.
- *Ter Rijst - het park tussen hemel en aarde*, brochure AMINAL- afdeling Bos & Groen, Leuven.
- VERBESSELT J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, 27, Brussel, 2001, 290-294.
- VRANCKEN J., *Pajottenland. een land om lief te hebben*, Ternat, 1980, 176-188.

De bescherming omvat het kasteeldomein Ter Rijst met inbegrip van de kasteelhoeve.

Waarden

Het kasteeldomein is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

Historische waarde

Van het kasteel met inbegrip van de kasteelhoeve: voor het eerst vermeld in 1211 als leen van de heren van Edingen getuigt Ter Rijst van de evolutie van een strategische op de grens van Brabant en Henegouwen, ter hoogte van de oude heerbaan Asse-Edingen ingeplante donjonmotte naar een neoclassicistisch landhuis, door Philippe Huysman d'Annecroix (1777-1848) in 1818-1824 opgericht op het hoogste punt van het domein, 200 meter ten noorden van het oude kasteel dat sinds het verdwijnen van de donjon – alleszins voor 1482 – gelokaliseerd was ter plaatse van het primitieve neerhof.

Historische waarde

Meer bepaald de architectuurhistorische waarde van het kasteeldomein: mooi voorbeeld van een vroeg neoclassicistisch landhuis (1818-1824) in de vorm van een ruim geproportioneerde, witbepleisterde kwadraatstructuur van vier, twee bouwlagen tellende rechthoekige vleugels met strak symmetrische-lineaire gevelopbouw onder een vrijwel ononderbroken doorlopend, natuurleien zadeldak. Gebouwd als jachtverblijf voor de vrijgezel Philippe Huysman d'Annecroix (1777-1848) – wat zich vertaalt in een relatief beperkte woonruimte en ruimbemeten stal- en wagenhuisvleugels – weerspiegelen de gevels de achterliggende functies: de woonvleugel met dubbel register van hoge beluikte vensters, licht geprononceerde hoektraveeën en risalietvormig accent met kolossale pilasters en driehoekig fronton met ovaal rond oculus; de stallingen en wagenhuisvleugels met een geleding van blinde rondbogen, langgerekte spiegels en rechthoekige openingen. Daarnaast getuigt de monumentalisering van de zuidwestvleugel met een hardstenen zuilenarcade in de vorm van een pseudotriomfboog van een circa 1860 te dateren aanpassing die volledig kaderde in het parkconcept dat rond dezelfde periode werd voltooid. Karakteriserend voor de binnenindeling is de ruime traphal met houten wenteltrap in empirestijl, de “en enfildade” opgestelde salons en de slaapkamers, waaronder enkele alkoofkamers, uitgevend op de lange gang langs de binnenkoergevel evenals de sobere, overwegend 19de-eeuwse aankleding met marmeren schouwen, eenvoudig lijstwerk, paneeldeuren en tenslotte de huiskapel (circa 1905) in late eclectische neogotiek.

Historische waarde

Meer bepaald cultuurhistorische waarde van het kasteeldomein: op het vlak van de tuinkunst interessant voorbeeld van een in de periode 1840-1870 in twee opeenvolgende fasen gerealiseerd landschappelijk park van 10 hectare, geënt op een oude feodale site waarvan de motte als eilandje in het concept werd geïntegreerd. Karakteristieke elementen van dit “coulisselandschap” met het neoclassicistische landhuis (1818-1824) als belangrijkste onderdeel van het decor – nutspercelen zoals boomgaard en ommuurde moestuin liggen verscholen achter het kasteel – zijn de diverse vijvers, het weids slingerende riviermotief, de schitterende vista richting Edingen, de als neogotische follies opgevatte portiersloge (1840 en 1870) en kapelletje (1870), de eveneens als eye-catcher ontworpen, naar buiten toe neogotisch ogende kasteelhoeve (1840) en tenslotte de monumentale, solitaire of in groep opgestelde oude bomen.

Wetenschappelijke waarde

Van het kasteeldomein: op dendrologisch vlak is het park van Ter Rijst vooral interessant omwille van zijn monumentale oude bomen met stamomtrekken tussen 350 en 480 cm - vooral bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') maar ook Amerikaanse en zomer-wintereiken (*Quercus rubra*, *Q. robur*, *Q. rubra*), grootbladige en kleinbladige linden (*Tilia platyphyllos*, *T. cordata*), gewone plataan (*Platanus x hispanica*) en tamme kastanje (*Castanea sativa*) - met daarnaast kampioenexemplaren van elsbes (*Sorbus torminalis*) en een cultivar van gewone es met kleine blaadjes (*Fraxinus excelsior* 'Elegantissima'). Uitzonderlijk wat de struikétage betreft is rode kamperfoelie (*Lonicera xylosteum*) terwijl de rijke flora van het bos van Strihoux/Ter Rijst ook hier opduikt in de bosschages, met soorten als daslook (*Allium ursinum*), wilde hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*), bosanemoon (*Anemone nemorosa*) en Bosereprijs (*Veronica montana*).

Is de omvattende aanduiding van

- **Terrest 2 (Pepingen)** Classicistisch kasteel daterend van circa 1818-1831, vier vleugels van twee bouwlagen onder doorlopend leien zadeldak, gelegen binnen bebost domein met waterpartijen.
- **Terrest 1-2, 1A, 3 (Pepingen)** Classicistisch kasteel gebouwd rond 1820 in opdracht van Philippe Huysman d'Annecroix (1777-1848) met toevoeging van kasteelhoeve ter vervanging van een ouder kasteelcomplex en conciërgewoning rond circa 1840 (deze laatste aangepast in 1870) omgeven door landschappelijk park van 10 hectare met neogotische follies; kasteelpark met vijvers, riviermotief en schitterende vista, aangevat rond 1840 en voltooid rond 1870.

Is de gedeeltelijke aanduiding van

- **Herfelingen, Herne (Pajottegem), Heikruis (Pepingen)** Ter Rijst ligt tussen Herne en Halle, langs de steenweg Asse-Edingen. Het Bos ter Rijst, een onderdeel van het boscomplex Strihoux, onderging sinds het einde van de 18de eeuw nagenoeg geen veranderingen op landschappelijk vlak. Door het bosgebied stroomt de Hernebeek. In de nabijheid ligt een aantal grote hoeven, waaronder Ter Rijst en Te Nanove, temidden een heuvelend agrarisch landschap.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/982>

Beschermingsbesluiten

- **Kasteeldomein Ter Rijst en kapel Ter Linden** - <https://id.erfgoed.net/besluiten/4246>
Definitieve beschermingsbesluiten

Kasteeldomein Ter Rijst en omgeving

Beknopte karakterisering

Typologies kasteeldomeinen, agrarische landschappen, bossen, hoogstamboomgaarden, vijvers, parken, hoeven

Beschrijving

Kasteeldomein Ter Rijst ligt tussen Herne en Halle, langs de steenweg Asse-Edingen. Het toponiem Ter Rijst verwijst naar de ligging van het kasteel tussen het rijs- of schaarhout. Het Bos Ter Rijst onderging sinds het einde van de 18de eeuw nagenoeg geen veranderingen op landschappelijk vlak. De omgeving van het kasteel Ter Rijst en Terlinden wijzigde wel in die periode. De windmolen van Ter Linden verdween in het midden van de 19de eeuw. Het Bos Ter Rijst maakt deel uit van een groter boscomplex, het bos van Strihoux, dat op het grondgebied van drie gemeenten gelegen is: Heikruis in Vlaams-Brabant, Petit-Enghien (Lettelingen) in Henegouwen en Bierghes (Bierk) in Waals-Brabant. De delen op Waals grondgebied werden intussen verkaveld. Door het bosgebied stroomt de Hernebeek en de Tenbroekbeek als zijvertakking. In de nabijheid ligt een aantal grote hoeven, waaronder de kasteelhoeve Ter Rijst en Te Nanove, temidden een heuvelend agrarisch landschap met een lange dreef.

Het classicistisch **kasteel van Ter Rijst** is gelegen op het grondgebied van Heikruis, een deelgemeente van Pepingen. Het oorspronkelijke kasteel werd in 1480 gebouwd en in 1869 grondig verbouwd: hierbij werden de vierkante hoektorens afgebroken. Ten westen van het gebouw bevindt zich een ommuurde tuin. Het **park** is een voorbeeld van de 19de-eeuwse landschappelijke architectuurstijl. Het is een landschapspark met sierlijke vijvers op diverse niveaus en met vanuit het kasteel, een indrukwekkende vista, die stilistisch vrij uniek is. Het park wordt gekenmerkt door boompartijen met gebogen randen, kronkelende wandelpaden en grasvelden met uitzicht naar het omgevende landschap. In het park staan heel wat merkwaardige bomen.

Waarden

Omvat de aanduiding als

- **Terrest 2 (Pepingen)** Bebost domein met waterpartijen en een neoclassicistisch kasteel, van begin 19de eeuw, met kasteelhoeve en portierswoning.

Is deel van

- Herfelingen, Herne, Sint-Pieters-Kapelle (Pajottegem)
- Beert, Bellingen, Bogaarden, Elingen, Heikruis, Pepingen (Pepingen)

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135087>